

Twee mannen en negen meter touw

„Het touw waarmee we waren verbonden was negen meter lang, maar het grootste deel hield ik opgerold in de hand, zodat er een afstand was van nog geen twee meter.. We liepen gestadig door en toen waren we er, Hillary het eerst, daarna ik..” Met deze woorden beschrijft de Indiër Tensing het historische ogenblik, waarop het hoogste punt van de aarde, de Mount Everest, door de mens werd bereikt. Dat gebeurde 29 mei 1953. De twee mannen waren de Nieuw-zeelander Hillary en de Indiër Tensing, met elkaar verbonden door het touw.

Eenvoudiger als met de woorden van Tensing kan het niet worden gezegd. Maar iedereen weet, dat het niet eenvoudig was. Hebt U de film gezien van de Mount Everest-expeditie? Allicht hebt U er iets over gelezen. De beelden staan U voor de geest: sneeuwstormen die jagen over broze kleine tentjes, onbegaanbare ijsvelden, steile bergwanden, mannen wankelend van vermoeienis en benauwde ademhaling, maar uitgerust met de nieuwste technische apparaten. En in Uw herinnering is gebleven: die schitterende samenwerking van moderne techniek en menselijke wil, die tenslotte leidde tot de overwinning. Twee mannen staan voor het eerst in de geschiedenis op de hoogste top der aarde. Symbool van menselijke macht over de natuur.

Maar tegelijkertijd symbool van de moderne wereldontwikkeling. Daar staan die twee mannen: Hillary, van afkomst Europeaan, uit het werelddeel dat zoveel bloei en welvaart dankt aan zijn heerschappij over grote delen der aarde; Tensing man van India, het Oosten, eeuwen lang onderworpen, thans op weg naar zelfstandigheid en zelfontplooiing in vrijheid. Oost en West staan er naast elkaar, met elkaar verbonden, twee partners, geen leider en geleide, zoals Tensing schrijft, maar twee die elkander hadden geholpen, gesteund en waarvan elk door zijn lichaamskracht het leven van de ander, dat in letterlijke zin van hem afhing, had gewaarborgd. Daar staan ze op de top, mede dankzij de inspanning van de gehele expeditie, dankzij de samenwerking van velen, uit west en oost. Korte tijd daarna vliegen de namen van beide mannen via de radiostations de ether door; eendrachtig tijdens de inspanning en de moeite, eendrachtig in de overwinning; een symbool van de toekomst.

* * *

Maar hiermede is de geschiedenis niet afgelopen. Er volgt nu iets, dat minder mooi is. Als symbool van de eendracht tussen oost en west stonden Hillary en Tensing daar op de top van de Mount Everest. Eén schitterend ogenblik van symbolische betekenis. Symbool der toekomst. Maar die toekomst is dan nog zeker heel ver af. Die toekomst is dan toch zeker niet onbedreigd. Want als de roes van de overwinning voorbij is, als Hillary weer in Nieuw-Zeeland op z'n bedrijf zit en Tensing weer thuis in Nepal is, begint het tweede bedrijf, het spel van de tweedracht. De nationale eierzucht, de nationale tegenstellingen gaan zich met deze gezamenlijke overwinning bemoeien. Minderwaardigheidsgevoelens, historisch verklaarbaar maar daarom niet minder onvruchtbaar komen van twee kanten in actie. De onzinnige vraag wordt opgeworpen: Wie van beiden bereikte het eerst de top? Oude Engels^e eierzucht en jong Indisch nationalisme staken de kop op. Aan wie kwam nu eigenlijk de eer toe? Op beide mannen werd druk uitgeoefend een verklaring af te geven, Zij tekenden tenslotte gezamenlijk een verklaring, die luidde: Wij bereikten de top bijna gelijk. Maar ook dat hielp niet. En Hillary was zo goed niet of hij verklaarde de eerste te zijn geweest. Hierop schreef Tensing de woorden, waarmede ik zoëven begon: „Het touw waarmee we waren verbonden was negen meter lang, maar het grootste deel hield ik opgerold in de hand, zodat er een afstand was van nog geen twee meter.. We liepen

gestadig door en toen waren we er, Hillary het eerst, daarna ik..." En opnieuw zeg ik: eenvoudiger kan het niet onder woorden worden gebracht. Niet, omdat er zoveel gezamenlijke inspanning aan is voorafgegaan, maar omdat met deze simpele woorden Tensing zich verheft boven het eerezuchtige nationalisme; omdat hij de zinloosheid van de vraag: wie is de eerste geweest? treffend aan de kaak stelt. Wij waren aan elkaar gebonden, liepen op twee meter afstand van elkaar; toen waren we er, Hillary het eerst, daarna ik. U voelt het, luisteraars: Tensing had kunnen eindigen met de woorden: toen waren we er. De toevoeging: Hillary het eerst, daarna ik, is een overwinning van het nationalisme, een smet op deze beschrijving van de aankomst op de top. Een smet op het symbool van de toekomst. Ook in dit opzicht is de geschiedenis van de overwinning op de Mount Everest een beeld van onze tijd. De moderne leuzen zijn: één wereld of geen wereld; eendracht over de gehele wereld; samenwerking in de gehele wereld; het beeld van de ineengeslagen handen; de verenigde naties; vriendschap, uitwisseling; de éne mensheid, ondanks de grote en bonte verscheidenheid. Zo was het ook op de top van de hoogste berg van de wereld. Maar zo is het nog lang niet voor ons bewustzijn. Dat blijkt wel uit het naspel van de Mount Everest-expeditie. Onze geest beweegt zich nog te veel binnen de enge grenzen van de eigen groep. Wan het nationalisme roerde zich na afloop van de expeditie, terwijl toch het bestaan van het Engelse volk of van India niet op het spel stond. Er is slechts sprake van een ergerlijke miskenning van de menselijke kant van de zaak. Men trachtte twee mannen te scheiden, die eendrachtig hadden samengewerkt. Zulk nationalisme is een ontkenning van elke echte internationale samenwerking, van elke menselijke eendracht over de grenzen heen. Het is een verachting van de gewone natuurlijke menselijke verbondenheid. Daarom is zulk nationalisme geheel en al in strijd met de geest van het humanisme. Daarom moeten wij, waar wij zulk nationalisme aantreffen, het bestrijden. En de wereld is er, helaas, nog te vol van.

* *
*

We zien uit het gebeurde na afloop van de Mount Everest-expeditie ook, wat de oorzaak kan zijn, dat nationaal eergevoel zo negatief werkzaam is. Zowel van de kant van India als van Engelse zijde waren er historisch verklaarbare minderwaardigheidsgevoelens in het spel. En dat is dikwijls het geval, als eendracht over de grenzen heen van natie, ras of partij wordt tegengewerkt of verstoord. Dan wreekt zich het verleden. Dat mag voor ieder van ons tegenwoordig een aanwijzing zijn geen nieuwe minderwaardigheidsgevoelens op te wekken. Want die blijven diep zitten en werken lang na. Het is bekend, dat vele Zuid-Afrikaanders een diepgewortelde haat hebben tegen de Engelsen. Een van hen vertelde mij eens dat hij één jeugdervaring nooit kon vergeten. Op school hadden de jongens de strenge verplichting Engels te spreken. Wie in strijd daarmee zijn moedertaal sprak, moest tot straf met een bord om z'n hals lopen, waarop die overtreding smadelijk vermeld stond. Zoiets vergeet een kind niet en volwassen geworden, blijft het bij. Maar het is blijkbaar verbazend moeilijk na zo'n ervaring zelf niet in dezelfde fout te vervallen, zoals wij vele Zuid-Afrikaanders thans doen tegenover de kleurlingen. Men zegt ons van Zuid-Afrikaanse zijde steeds weer, dat het bevolkingsprobleem te ingewikkeld is om er als buitenstaander over te kunnen oordelen. Ik ontken de moeilijkheden niet. De grootste moeilijkheid ligt, naar het mij toeschijnt, echter in de wijze waarop men de kleurling als mens tegemoet treedt. Daaruit spreekt te vaak minachting, verheffing van de blanke, degradering tot tweederangs burger (of nog lager) van de kleurling, omdat hij kleurling is. Men bezorgt daar de kleurling een minderwaardigheidsgevoel, dat diep wortelt en in de toekomst vele onheilen met zich kan meebrengen. En zo is het altijd opnieuw, waar men weigert elkaar als mensen te respecteren en te behandelen. Ik pleit hier helemaal niet voor een melige, halfzachte menselijkheid — wat een dierbaar woord — gekoesterd op veilige afstand van de reële wereldproblemen. Daarmee houdt het humanisme zich niet op. Het humanisme pleit voor redelijkheid in de menselijke verhoudingen, een redelijkheid, die zijn grondslag heeft in onze gemeenschappelijke menselijkheid. Dat wil dus heel gewoon zeggen: wij dienen elkaar zonder meer als mensen tegemoet te treden, die niet bij voorbaat een streepje op elkaar vóór hebben, niet bij voorbaat zich boven of onder elkaar te plaatsen, niet bij voorbaat in elkaar de vertegenwoordiger zien van een bepaalde groep. Wij zijn geen kleurpotloden, geen paspoorten, geen nummerborden; we zijn evenmin als eieren: eentjes, tweetjes, drietjes, en ook geen apothekersflesjes, van etiketten voorzien, om zuur van zoet, om gif en stroopje te onderscheiden. Op een van de boekenweekavonden, onlangs overal gehouden, had men drie schrijvers als spreker uitgenodigd. Dat belooft dus een

gevarieerd programma! Maar ongelukkig genoeg had men ze netjes van etiket voorzien en daarom, eigenlijk gezegd, ook gekozen. Ze kwamen er volgens de organisatoren, niet als dichters en schrijvers, maar keurig verdeeld in protestant, katholiek en humanist. Gelukkig waren de kunstenaars zelf wijzer. Ze begonnen tenminste alle drie tegen deze methode van de varkensmarkt te protesteren. Natuurlijk hadden die organisatoren het niet zo kwaad bedoeld. Maar hun manier van doen laat weer eens zien, hoe moeilijk het is om ons boven die onmenselijke indelingen uit te werken en elkaar gewoon als mensen te zien en te nemen. Waarom is dat zo moeilijk? Omdat het diep in ons vast zit, van de oudste tijden af, dat de mensen in groepen leefden en zich niet bewust waren, dat de wezens van de andere groepen ook mensen waren, net als zij zelf. Dat bewustzijn is pas langzaam gegroeid en die groei is één van de bewijzen, dat de geschiedenis van de mensheid een langzaam maar zeker proces is van zelfbevrijding. Pas langzaam zijn wij van elkaar ons bewust geworden, dat wij over en weer mensen zijn en als zodanig willen leven. Maar hoeveel resten zijn er nog over uit de tijd toen we ons dat nog niet bewust waren. Die resten moeten we in ons zelf overwinnen, die resten moeten we opruimen, waar we ze in de wereld aantreffen. Dat is niet zo gemakkelijk, want ze zitten stevig vastgeroest in onze moderne samenleving. Het is een van de verdiensten van het moderne humanisme, dat het overal op aarde, aanspoort tot de opruiming van die resten uit de tijd, dat we van elkaar niet wisten mensen te zijn. Het is ook een van de grote krachten van het humanisme, want het is niet mogelijk gebleken met een beroep op het humanisme te verdedigen dat er rassenscheiding moet zijn en verzuiling en nationale zelfverheffing. Het humanisme gaat uit van de menselijke verbondenheid. Hillary en Tensing, beide overwinnaars van de Mount Everest, waren met een touw aan elkaar gebonden. De man van het oosten en de man van het westen behaalden samen, onverbrekkelijk samen, die overwinning. Eerzuchtig nationalisme van beide kanten heeft geprobeerd ze van elkaar los te maken. Maar wie het touw tussen twee bergbeklimmers doorsnijdt, stort beiden in het ongeluk. Wie de band die de mensheid verbindt, doorsnijdt, stort de mensheid in het ongeluk. Dat gevaar is tegenwoordig niet denkbeeldig.

Dr. J. C. BRANDT CORSTIUS

ERASMUS

*spel van het humanisme
door Garnt Stuiveling*

ingebonden f 7.90

Verkrijgbaar bij het centraal bureau Hum. Verbond
Blijenburgstraat 1, Utrecht / girorekening 304960

HET WOORD VAN DE WEEK

VERSCHIJNT
WEKELIJKS
4 MAART 1956

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT

De Heer
Mevrouw
Mejuffrouw

Onbestelbare exemplaren
terug aan:
Bleyenburgerstraat 1, Utrecht

Het Woord van de Week

Humanistische radiolezingen uitgesproken voor de Vara-microfoon.

Administratie en redactie: Humanistisch Verbond, Bleyenburgerstraat 1, Utrecht, Postgiro 304960

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 1,— p. kwart., losse numm. f 0,12, buitenland f 4,60 p.i